

Наталія РИНДЕНКО,

кандидат педагогічних наук,
Навчальний центр підготовки молодшого персоналу Державної
прикордонної служби України імені генерал-майора Ігоря Момота

ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ІНСТРУКТОРІВ У ФЕДЕРАЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЦЕНТРІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ США

У статті розкрито особливості організації та здійснення підготовки й підвищення кваліфікації викладацького складу для правоохоронних органів на прикладі Федерального навчального центру правоохоронних органів США, проаналізовано можливості щодо його використання для вдосконалення організації підготовки та підвищення кваліфікації викладачів навчальних закладів Державної прикордонної служби України.

Ключові слова: *підготовка інструкторів, правоохоронний орган, висококваліфіковані кадри, професійна компетентність, підвищення кваліфікації, FLETC.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Висококваліфіковані кадри в будь-якій сфері діяльності, зокрема правоохоронній, створюються в результаті цілеспрямованої кадрової політики, головним складником якої є професійна підготовка. Якісна професійна підготовка правоохоронців, на думку більшості спеціалістів правоохоронних служб і дослідників-педагогів, є необхідною умовою успішності і процвітання правоохоронних органів, що відповідають запитам і зухвалим викликам ХХІ століття [1, с. 23–25]. Важливою умовою і засобом створення оптимальних умов для професійної підготовки висококваліфікованих фахівців є психолого-педагогічна і методична компетентність тих, хто безпосередньо відповідає за її організацію та проведення – викладацького складу навчальних закладів.

З огляду на це є потреба у пошуку нових способів удосконалення професійної компетентності викладачів навчальних закладів Держприкордонслужби України як основної умови підготовки висококваліфікованих фахівців з охорони кордону з урахуванням передового зарубіжного досвіду. На сьогодні, в умовах активної фази інтеграції до європейського співтовариства та необхідності майбутнього вступу до

Північноатлантичного альянсу вивчення та застосування цього досвіду стає ще актуальнішим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення зазначеної проблеми. Проблеми удосконалення професійної компетентності викладачів вищих військових навчальних закладів були предметом уваги великої кількості науковців, зокрема В. Гапонової, І. Грязнова, Ю. Дем'янюка, Д. Іщенко, О. Торічного, та інших. Вивченню світового досвіду професійної підготовки персоналу правоохоронних відомств присвятили свої публікації А. Балендр (Угорщина, Фінляндія); В. Беркій, О. Кіреєв, С. Псьол (Польща); І. Блощинський (Литва); О. Діденко (Румунія) та ін. У рамках питань, що піднімаються в цій статті, становлять інтерес праці С. Білявця, О. Даниленка, О. Діденка, В. Ковтун, Д. Рюрикова, А. Савченка, Т. Соляр, які здійснили глибокий аналіз особливостей професійної підготовки фахівців з охорони кордону Сполучених Штатів Америки. Однак особливості професійної підготовки та підвищення кваліфікації викладацького складу правоохоронних навчальних закладів зарубіжних країн предметом окремого дослідження не були.

З огляду на це, **метою статті** є огляд закордонного досвіду підготовки викладацького складу для правоохоронних органів на прикладі Федерального навчального центру правоохоронних органів США (Federal Law Enforcement Training Center (FLETC)) та можливостей щодо його використання для вдосконалення організації підготовки та підвищення кваліфікації викладачів навчальних закладів Держприкордонслужби України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Навчальні заклади Держприкордонслужби України працюють у загальному правовому полі з цивільними навчальними закладами і керуються єдиним законодавством у галузі. Разом з тим, вони мають свої особливості, зумовлені специфікою служби, особливостями формування кадрового замовлення на підготовку фахівців з охорони кордону і рядом інших факторів. Крім того, перед ними стоїть завдання, щоб випускник у найкоротші терміни був здатний виконувати

свої обов'язки відповідно до службового призначення. Це актуалізує потребу в удосконаленні вітчизняної професійної освіти фахівців з охорони кордону, яке можливе тільки в умовах узгодженої і цілеспрямованої діяльності «команди» досвідчених, компетентних, відданих своїй справі, готових до інноваційної діяльності і безперервного навчання педагогів-новаторів.

Таким чином, у забезпеченні ефективності професійної підготовки фахівців з охорони кордону ключова роль відводиться викладачам навчальних закладів Державної прикордонної служби України. Нові, більш високі вимоги до особистості викладача, його професійної та педагогічної кваліфікації, потребують подальшого вдосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації викладацького складу навчальних закладів Держприкордонслужби України, приведення її у відповідність до сучасних вимог та потреб.

Для вирішення цього завдання важливе значення має урахування передового досвіду провідних правоохоронних навчальних закладів іноземних держав, зокрема Федерального навчального центру правоохоронних органів США, міжвідомчої правоохоронної навчальної організації, відомої в усьому світі завдяки високоякісній підготовці персоналу правоохоронних органів для більш ніж 90 Федеральних агенцій, у тому числі й тих, що виконують завдання з охорони кордону США [2].

У системі професійної підготовки правоохоронців США провідна роль у педагогічних процесах належить саме інструкторам, які володіють «випереджаючими» професійними знаннями, орієнтують слухачів на досягнення цілей, сформульованих у програмах навчання, організовують процес спільної роботи, керують ним і «передають» знання тим, хто навчається.

Як міжвідомча навчальна організація, FLETC зібрав найкращих професіоналів з різних підрозділів правоохоронних органів. Приблизно третю частину посад інструкторів займають постійні працівники FLETC. На решту посад тимчасово призначаються федеральні офіцери і дослідники з діючих правоохоронних органів або персонал, що нещодавно звільнився зі служби. Підбір інструкторського складу для навчальних центрів здійснюється виходячи

з досвіду, професіоналізму і зацікавленості в роботі. Такий підхід забезпечує баланс між майстерністю і досвідом та сучасним розумінням правоохоронної служби [3].

Важливим напрямком діяльності навчального центру є методична підготовка інструкторів. У 2002 році, з метою забезпечення потреб сертифікації і акредитації всіх інструкторів правоохоронних органів, що викладають у FLETC, був започаткований курс підвищення кваліфікації інструкторів з правоохоронних питань (The Law Enforcement Instructor Training Program (LEITP)). Програма була акредитована Комісією з акредитації правоохоронних освітніх програм (Federal Law Enforcement Training Accreditation Board (FLETA)).

Мета курсу – навчання та підвищення кваліфікації інструкторів з методики організації та здійснення навчального процесу для всіх агенцій FLETC, а також партнерських організацій. Курс методичної підготовки розрахований на підготовку як новачків так і досвідчених інструкторів і є обов'язковим для отримання права викладання у правоохоронному навчальному центрі. На сьогоднішній день, курс викладається також для інструкторів різних партнерських організацій та правоохоронних органів інших країн [4].

Тривалість курсу складає 10 навчальних днів або 76 навчальних годин. Для отримання свідоцтва про закінчення програми курсу слухачі обов'язково мають відвідати всі заняття. Навчальні заняття розпочинаються о 7.30 та закінчуються о 16.30 з перервою на обід з 11.30 до 12.30 [4].

Двотижнева програма курсу ознайомлює слухачів із найважливішими навчальними процесами та широким спектром ефективних педагогічних технологій, що сьогодні застосовуються в усьому світі, а також надає можливість випробувати їх на практиці.

Курс складається з наступних розділів:

«Етичні питання правоохоронної підготовки», розділ в якому здійснюється ознайомлення слухачів з програмою курсу, із його завданнями,

цінностями та стратегіями, відбувається налагодження контакту із слухачами, створення сприятливої обстановки в аудиторії.

Головними цінностями курсу визначено: колективну роботу, майстерність, професіоналізм, повагу, якість, безперервне професійне зростання, компетентність, відповідальність, добропорядність.

Стратегіями курсу є: відкрите спілкування, гнучкість, інноваційність, жартівливість, творчий підхід, активна участь усіх учасників, орієнтованість на досягнення результату.

«Засади навчання дорослих». У цьому розділі слухачі ознайомлюються з поняттям «андрагогіки» – науки про навчання дорослих, із загальними її принципами, способами сприйняття сенсорної інформації (візуальний, аудіальний, кінестетичний) та їх використання у навчальному процесі.

За словами американського дослідника, одного із засновників теорії освіти для дорослих, М. Ноулза: «Саме андрагогіка ставить перед собою завдання формування компетентних людей, які б були здатні застосовувати свої знання в умовах, що змінюються, і ... чия основна компетентність проявлялася б у вмінні включатися у постійне самонавчання протягом всього свого життя» [5, с. 36]. Він дотримувався такої думки, що провідна роль у навчанні відводиться тим, хто навчається, дорослим людям, які володіють певним професійним і життєвим досвідом, знаннями й уміннями, ставлять перед собою конкретні практичні цілі, і тому роль викладача полягає у тому, щоб співпрацювати з дорослими слухачами і допомагати їм вчитися, а не просто передавати інформацію в одному напрямку. При цьому дуже важливо досягти того, щоб атмосфера навчання була дружньою, неформальною, заснованою на взаємоповазі і співпраці.

«Майстерність презентації». Цей розділ присвячується ефективним прийомам презентації навчального матеріалу, які дозволяють зацікавити слухачів, зменшити страх, посилити впевненість під час презентації та підвищити ефективність спілкування із аудиторією, ознайомлює з методикою застосування прийому «запитання – відповідь» з метою посилення навчального

процесу. Особлива увага приділяється зовнішньому вигляду інструктора, його поведінці та культурі спілкування, що дозволяє значно посилити ефект презентації, а саме: ступеню психофізичної свободи, відповідності міміки і жестів, пози, розташування у просторі, техніці мовлення, вмінню встановлювати контакт з аудиторією і підтримувати її увагу протягом усього заняття, вмінню відійти від стандартних підходів та шаблонів, навичкам імпровізації тощо.

«Особистісно-орієнтоване навчання». Розділ має на меті ознайомити слухачів з вихідними положеннями та методами особистісно-орієнтованого навчання. Головна мета підходу – це зробити слухача «активним» учасником навчального процесу, а не пасивним отримувачем інформації. Тому ключове місце в особистісно-орієнтованому навчанні посідають інтерактивні методи, які найбільшою мірою відповідають психологічним особливостям навчання дорослих, і спрямовані на проблемність і практичність підготовки. Крім того, у процесі опрацювання тематики розділу розглядаються сучасні підходи до роботи з групою та технології фасилітації.

«Розробка кінцевої мети курсу». Цей розділ ознайомлює майбутніх інструкторів із методикою розробки та структурою кінцевої мети курсу, яка повинна містити умову, виконання і стандарт; а також з підготовкою практичних цілей курсу, тобто кроків, які необхідно зробити, щоб бути спроможним досягти кінцевої мети курсу.

«Розробка навчального плану». Під час вивчення цього розділу слухачі ознайомлюються зі структурою навчального плану та практично відпрацьовують стислий план для проведення заняття.

«Методи викладання». У цьому розділі проводиться аналіз багатьох методів викладання та визначаються критерії, за якими здійснюється відбір відповідних методів, що сприяють ефективному засвоєнню інформації дорослою аудиторією. Американські дослідники в галузі професійної освіти правоохоронців, С. Джонсон, Т. Вентлін і Е. Калата, говорячи про методику навчання дорослих, в цілому зазначали, що є необхідною система, яка б

підкреслила важливість застосування знань. Абсолютно недостатньо, коли випускник правоохоронного навчального закладу, знаючи теорію, не вміє застосувати ці знання на практиці [6, с. 48–49]. Отже, в якості основних методів навчання в системі правоохоронної підготовки вони називають практичні методи: вирішення проблемних питань і завдань, аналіз конкретних ситуацій (кейсів), моделювання реальних випадків правоохоронної діяльності у навчальному процесі тощо [6, с. 52]. Тому під час підготовки інструкторів особлива увага звертається на вміння застосовувати ці методи в процесі навчання. При цьому, наприклад, лекція не є пріоритетною формою навчання, оскільки вважається, що відсоток засвоєння матеріалу під час такого заняття дуже низький.

«Питання управління аудиторією». У розділі розглядаються питання, що стосуються створення і підтримання позитивного, продуктивного навчального середовища, наводяться приклади й обговорюється ряд можливих негативних ситуацій, у яких може опинитися інструктор під час проведення заняття, розглядаються стратегії їх подолання.

«Функціонування обладнання в аудиторії». Цей розділ знайомить інструкторів із сучасним аудіовізуальним обладнанням, яке може бути використане в процесі навчання: комп'ютери, мультимедійні проектори, багатоцільові відеокамери, інтерактивні дошки, мікрофони та інші засоби – дошки з маркерами та фліпчарти.

«Створення ефективних презентацій в PowerPoint». Під час опрацювання розділу слухачі ознайомлюються з методикою використання презентаційної графіки, вчать створювати презентації з використанням програми PowerPoint. У цьому розділі розглядаються затверджені стандартні формати презентацій, обговорюються технічні питання, пов'язані з використанням програми PowerPoint, а також майбутнім інструкторам надаються практичні поради щодо створення ефективних презентацій в PowerPoint,

В перший день курсу після опрацювання відповідних розділів слухачам пропонується підготувати та провести пробне заняття на будь-яку тему тривалістю 7-10 хвилин. Під час презентації заняття здійснюється його відео зйомка з метою подальшого аналізу та самоаналізу. Кожен учасник після перегляду має можливість подивитися на себе з боку, зробити певні висновки, а також висловити свою думку щодо позитивних та негативних, на його думку, моментів проведення заняття іншими учасниками курсу.

Третій і п'ятий дні курсу розпочинаються з презентації вступної і заключної частин 30-ти хвилинного заняття, а шостий день власне з презентації всього заняття, тема якого має бути пов'язана зі службовою діяльністю. Після проведення презентацій кожен слухач отримує конструктивний відгук, який одночасно містить і зрозумілий аналіз, і підтримку, і професійну пораду як від інструкторів курсу, так і від інших учасників.

В останній день курсу, слухачі повинні підготувати та провести 50-хвилинне заняття з питань, які стосуються правоохоронної діяльності або їхніх службових обов'язків, з урахуванням принципів та прийомів, що розглядалися під час навчання. Обов'язковими вимогами до організації і проведення заняття є: використання інтерактивних методів навчання, таких як, наприклад, дискусія, демонстрація, рольова гра, аналіз конкретної ситуації; 40-50% загального часу заняття повинно відводитися на виконання практичних вправ, 25% – на графічні презентації та відео матеріали. Також програмою курсу передбачено виконання письмового тесту. Для успішного складання тесту кількість правильних відповідей повинна складати не менше 70%. На презентацію заняття запрошуються інструктори з інших курсів в якості незалежних експертів для проведення критичного аналізу і надання конструктивного відгуку та рекомендацій.

Висновки. Таким чином, зарубіжний досвід свідчить, що успішне вирішення завдань з підготовки правоохоронців, суттєве покращення організації навчально-виховного процесу, розвиток пізнавальної активності слухачів безпосередньо пов'язані з удосконаленням підготовки викладацького

складу, їх професійно-педагогічною майстерністю та культурою, що, у свою чергу, зумовлює створення навчальних програм з підготовки і професійного розвитку викладачів. Підготовка інструкторів для правоохоронних органів США носить системний характер та має відповідні концептуальні підходи, які, беззаперечно, становлять певний науковий і практичний інтерес. На сьогоднішній день цей досвід у значній мірі вже реалізовано у конкретних програмах співпраці Держприкордонслужби України з Федеральним навчальним центром правоохоронних органів США з питань розвитку сучасної системи професійної підготовки службовців відповідно до світових стандартів. Тому перспективним напрямком подальших досліджень є узагальнення досвіду впровадження зазначених програм у систему професійної підготовки персоналу Держприкордонслужби України, зокрема у професійній підготовці та підвищенні кваліфікації викладачів навчальних закладів прикордонного відомства.

Список використаної літератури

1. Shafer, K. H. High-performance policing for the 21st century / K. H. Shafer // *The Police Chief*. – 1997. – Nov. – P. 23–25.
2. Білявець, С. Узагальнення зарубіжного досвіду для обґрунтування методичної системи формування професійної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників/ С. Білявець. // *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія : Педагогіка. – 2016. – Вип. 4. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2016_4_4
3. FLETC [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.fletc.gov/>
4. Матеріали курсу Федерального центру підготовки співробітників правоохоронних органів (FLETC) Департаменту внутрішньої безпеки США для викладачів навчальних закладів ДПСУ з питань методики підготовки та проведення занять з особовим складом правоохоронного органу. Черкаси: 6-10 листопада 2006 року.
5. Knowles, M. S. *The modern practice of adult education : Andragogy versus pedagogy* / M. S. Knowles. – New York : Association Press, 1970. – 384 p.
6. Johnson, S. D. *Contemporary views of adult learning : Implications for law enforcement education and training* [Електронний ресурс] / S. D. Johnson, T. L. Wentling, E. D. Kalata // *Illinois Law Enforcement Executive Forum*, 2001. – P. 45–57. – Режим

доступу : <https://www.iletsbeiforumjournal.com/images/Issues/FreeIssues/ILEEF%202001-1.2.1.pdf>

Рынденко Н. Опыт подготовки инструкторов в Федеральном учебном центре правоохранительных органов США

В статье раскрыты особенности организации и осуществления подготовки и повышения квалификации преподавательского состава для правоохранительных органов на примере Федерального учебного центра правоохранительных органов США, проанализированы возможности по использованию этого опыта для усовершенствования организации подготовки и повышения квалификации преподавателей учебных заведений Государственной пограничной службы Украины.

Ключевые слова: подготовка инструкторов, правоохранительный орган, высококвалифицированные кадры, профессиональная компетентность, повышение квалификации, FLETC.

Ryndenko N. Best Practices of Instructors` Professional Training in the Federal Law Enforcement Training Center

The article reveals the particularities of organization and performing instructors` professional training at the Federal Law Enforcement Training Center (FLETC) in the USA.

The Federal Law Enforcement Training Center (FLETC) serves as an interagency law enforcement training body for more than 90 United States federal law enforcement agencies including US Customs and Border Protection and Border Patrol. As an interagency training organization, FLETC has professionals from diverse backgrounds to serve on its faculties. Approximately one-third of the instructor staff are permanent FLETC employees. The remainders are federal officers and investigators on short-term assignment from their parent organizations. But to have the right to give classes every hired instructor has to undergo a training course in teaching techniques and methodology.

The two weeks Law Enforcement Instructor Training Program (LEITP) is designed to provide training in law enforcement instructional skills focused on curriculum development and delivery. It also serves to give instructors, most of whom already have years of working experience within their own organizations, insight into adult education principles as well as the opportunity to improve their instructional style. The LEITP incorporates a variety of instructional methodologies including participative lecture, student-centered learning, demonstrations, role-plays, case-studies, and presentation laboratories. The program provides future instructors with an introduction to presentation skills and curriculum development.

To be enrolled in a course, the person should be employed in a law enforcement or law enforcement-related position and have been assigned duties that require knowledge of the subject matter; be actively engaged in, or expected to be assigned as, a law enforcement instructor for particular organization.

Course curriculum includes Ethical Issues in Law Enforcement Training, Principles of Adult Learning, Presentation Skills, Student-Centered Learning, Performance Objectives Development, Training Tools, Technology and Instructional Methodologies, Lesson Plan Development, Introduction to Presentation Graphics, Classroom Management Issues. It also includes the test (must score 70% or above) and 7-10, 30 & 50 Minute Presentations. Participants are required to develop two lesson plans for delivery during the program. One of the lesson plans will be used to deliver a 50 minute practical exercise designed to evaluate instructors` abilities to instruct from a lesson plan that they have developed.

So, nowadays, professional functions of a border guard officer become more and more complicated, which presupposes improvement of the professional training system of the personnel of the State Border Guard Service of Ukraine. The instructional staff plays a key role in this process. The research proved that experience of the instructors` training in foreign countries in this case is invaluable.

Key words: *instructors` training, law enforcement agency, highly trained staff, professional competence, advanced training, FLETC.*